

LESELØP!

EKSEMPLER FRA ET KLASSEROM

Julian

DET ER KUN JEG SOM SKAL
BESTEMME OVER MIN SKJEBNE...

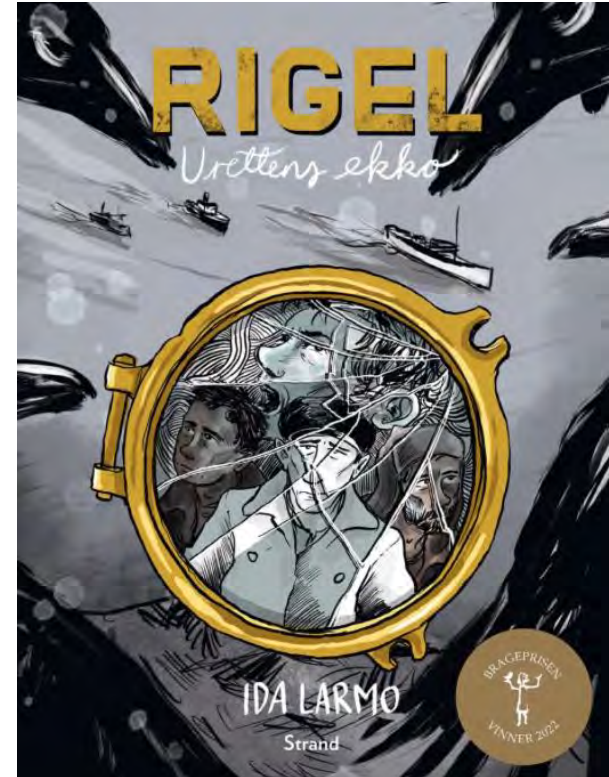

RIGEL. Urettens ekko.

Eksempler fra leseløp om Rigel, gjennomført i to ulike 10. klasser, tidlig i skoleåret.

Utvalg: Mest vekt på Julians livsfortelling.

Arbeid med rammetekstene: Hva er etterrettelig og hva er ikke-etterrettelig informasjon?

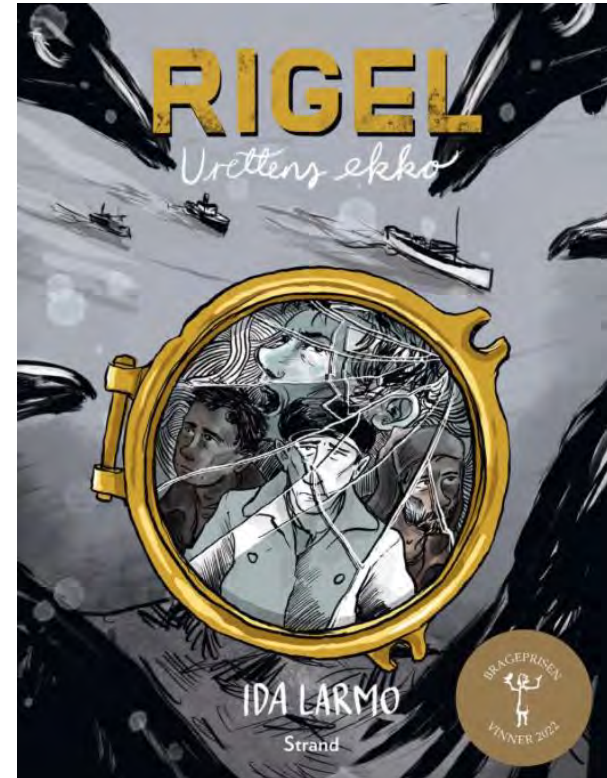

RIGEL. Urettens ekko.

Leseproblem:

Kan for eksempel være

- Å skille det dokumentariske fra det ikke-dokumentariske
- Å lese skjønnlitteratur kritisk, med vekt på tvetydighet
- Å forstå livsfortellinger man ikke har vært en del av

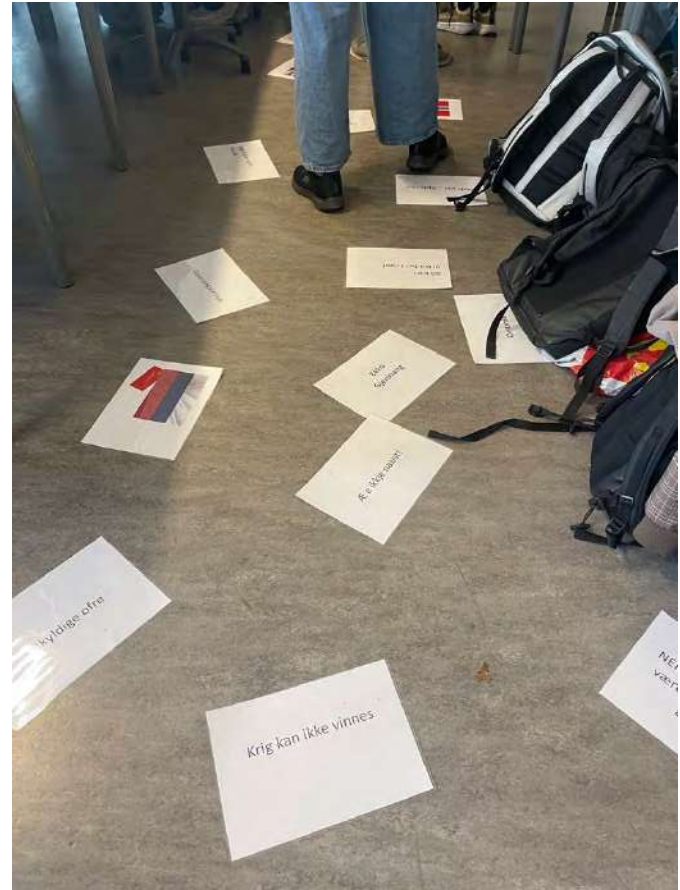
Anslaget

Anslaget

Anslaget

Veggen som læringsressurs

Et utvalg aktiviteter som ble gjennomført i klasse 10C

FØR LESING	UNDER LESING	ETTER LESING
Anslag: Installasjon. Bildespor og bakgrunnsmusikk	Høytlesing md lærerforklaringer av begreper og installasjoner	Gjenfortelling med lydkulisse
Arbeid med egne minner og livsfortelling	Veksling mellom høytlesing og lesestopp Eks.: «Bli kjent med Julian», «Bli kjent med Asbjørn» osv.	Arbeid med rammetekstene, kilder og forholdet mellom fiksjon og fakta (på ulike måter)
		Kollektiv bevissthet Eks. Lærers fortelling
		Skriveoppdrag

Før lesing: Dokumentert livsfortelling

Dato/år	Hendelser i livet ditt	Bevis /kilde
17.07.1972	Jeg ble født på Hamar sykehus	Fødselsattest
Juni 1977	Jeg flyttet til Roverud og møtte min første venninne på nytt sted – Randi.	Bilde i fotoalbum
Juli 1978	Jeg lærte meg å sykle	Bilde i fotoalbum
August 1979	Min første skoledag	Skolebilde

Lag en tidslinje over eget liv – fra fødsel til nå

Dato/år	Hendelser i livet ditt	Bevis /kilde

Diskuter (treergrupper)

- Har dere tatt med viktige brudd i livet – noe som har gjort en forskjell, som har endret retning eller annet?
- Hva på tidslinja er verdt å fortelle? Hva kan strykes bort fordi det er uviktige hendelser?
- Har det noe å si at du er din egen forteller?

Et utdrag av lærer Katrines livsfortelling

«Jeg gleder meg sånn til å treffe venninna mi på kafe, tar bussen etter jobben ned til byen. Telefonen ringer. Mannen min spør om jeg har hørt det. Han forteller om et fly som har krasjet inn i Twin Towers i New York.

Jeg går inn på kafeen. Treffer måpende blikk. Alle skjermer står på og viser live det andre flyet som kjører inn i det andre tårnet. Var ikke det første krasjet en ulykke likevel?

Hva vil skje med verden nå? Vi ble redde – skulle tredje verdenskrig bryte ut? Det ble et veldig samhold på kafeen. Det var lov til å vise følelser som redsel, vantro og usikkerhet.

Det ble et før og etter 11.09.2001.»

Under lesing:

Lesestopp 1: Bli kjent med Julian!

Hva får vi vite om Julian? Skriv så mange stikkord om Julian i heftet ditt som du klarer på tre minutter.

Du kan bruke informasjon fra oppslagene på s. 1 – 36 som støtte til hukommelsen, om du trenger det.

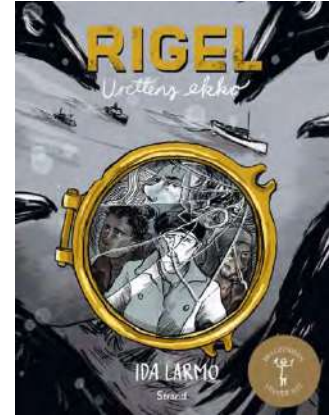
Etter at de tre minuttene har gått, sammenligner du dine notater med den du sitter ved siden av. Fyll på med informasjon du selv ikke har.

Kortversjon av Rigel - urettens ekko

«Året var 1944, måneden var november, den mørkeste måneden oppe i nord. Det var andre verdenskrig, og Norge var i allianse med USA, Storbritannia og Sovjetunionen (Russland).

Hovedfienden var nazistene – tyskerne spesielt. Norge var okkupert, og det var mange tyske fangeleirer i hele Norges land. Langs Nordlandskysten, hvor denne historien utspiller seg, var det mange. Det var lange arbeidsdager, lite mat, høy dødelighet.

Mange år senere, til vår tid, kommer ei jente fra Lofoten over fortellingen om Rigel på et bibliotek i Lofoten. Hun leser bak på ei bok skrevet av Roy Jacobsen kalt Hvitt hav. «Det driver noe i sjøen. Lik driver i land. Hun finner en levende og forbrent mann. Hvem er han? Hva slags språk snakker han? Ingrid (hovedpersonen i fortellingen) vet det ikke da, men fangeskipet Rigel ble senket i november 1944». Dette er en ganske vill historie. Kan den være sann?»

Forord

Av Roy Jacobsen

Store historiske hendelser opptrer i flere kategorier. Noen indikerer lysende framskritt, andre er rent ut sagt katastrofer, og begge huskes av alle. Eidsvoll 1814, 9. april, 8. mai, 22. juli. Vi har alle et forhold til disse markørene, vi lærer om dem på skolen og bærer dem med oss som selvfølgelig referanser i vår kollektive bevissthet, vår felles fortid. De er knagget i det vi kaller nasjonal identitet.

Så har vi de begivenhetene som stort sett huskes av de nærmeste, et forlis på Senjahavet eller sør for Myken, en flystyrt i fredstid, en jernbaneulykke i Østerdalen, fødsler, bryllup, familietragedier, gledelige og sørgelige begivenheter som de berørte vil bære med seg resten av livet, og som for alltid vil markere et før og et etter.

Og så har vi noen helt spesielle hendelser, som burde høre hjemme i den første kategorien, men som knapt har fått plass i den andre, de glemte katastrofene.

Rigel er en slik hendelse.

Ingenting er normalt ved Rigel.

Rigel passer ikke inn i hukommelsens kategorier.

Rigel genererte ingen helter, for her var stort sett bare ofre, og ingen som kunne begrunne det forferdelige, stilles til ansvar, straffeforfølges eller forsøres. Ingen debatt, markeringer, protest- eller sørgetog. Rigel hadde ikke noe nysgjerrig, innbitt og granskende etterspill.

Rigel hadde ingen militær strategisk eller politisk betydning. Den hadde heller ikke noe tilstrekkelig mytisk over seg, som for eksempel Titanic, vår tids mest sentrale metafor på det moderne samfunnets overmot, skipet som ikke kunne gå ned og likevel gjorde det, den svarte svanen som sang for døve ører ved inngangen til et århundre som ennå ikke hadde fått vist sitt sanne, blodige ansikt.

Her til lands har Rigel også hatt for få pårørende, berørte enkeltpersoner, som har sett det som sin oppgave å holde minnet levende. I Rigels ulykkelige skrog befant det seg et annet folk enn vårt eget. Og katastrofen ble utløst av våre venner.

Rigel betyr kun ubehag og uro, de to impulsene som skal til for å fortrenge ethvert minne.

I Norge, Tyskland, England og Russland.

Så hvorfor skulle vi likevel interessere oss for det ulykkelige skipets skjebne?

Først og fremst fordi ofrene fortjener oppmerksomhet og omtanke, som alle uskyldige ofre, altså av ren anstendighet, fordi vi er mennesker.

Derneft for vår egen forstands del. Den nevnte uroen er nemlig krigens vesen. *The fog of war*. Det er krigens meningsløse røst som taler til oss fra dypet av Roseøyvalen, som forårsaker den totale oppløsning av normer og anstendighet, og også det påfølgende hukommelsestapet.

Og krigen kan ikke vinne.

Det er det Rigel forteller oss.

Ida Larmo har gått seg i kast med den umulige oppgaven å vise oss akkurat dette, og har lest den på imponerende vis, med stor empati, med historisk innsikt og en usedvanlig intelligent hånd. *Rigel - Urettens* ekko burde bli pliktlesning for barn og voksne i alle aldre.

R J

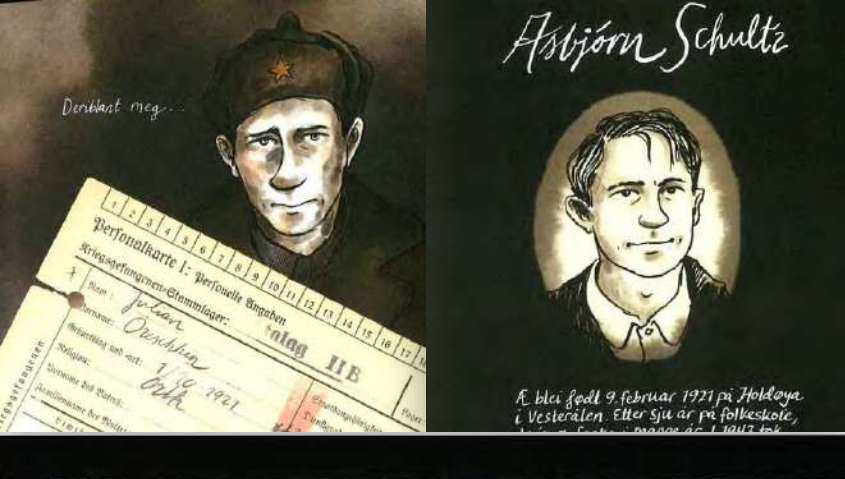
Om store historiske hendelser vi lærer om på skolen:

«...selvfølgelig referanser i vår kollektive bevissthet, vår felles fortid»

«Så er det de begivenhetenes som stort sett huskes av de nærmeste, et forlis på Senjahavet eller sør for Myken, en flystyrt i fredstid ...» ...

«Og så har vi noen helt spesielle hendelser, som burde høre hjemme i den første kategorien ...»

«Rigel er en slik hendelse ...»

Øvelse: Hvem er den egentlige fortelleren? Jenta? Asbjørn? Julian? Andre? (5-7 min)

Skriv i par

Person A: argumenter for påstanden til venstre på arket: *Det er jenta som er fortelleren!*

Person B: svarer, på argumentet og argumenter for påstanden til høyre: *Det er Julian som er fortelleren!*

For eksempel:

Person A

Det er jenta som er fortelleren fordi ...

Person B: *Et godt argument, men det er Julian som er fortelleren fordi ...*

Person A

Men kan det være... fordi...

Person B

Nei/ja (det du tenker), fordi...

Noen elevsvar

Jenta er hovedpersonen. Hun finner boken med historien og gjenforteller/forteller historien på nytt, med mer informasjon.

(...)

Men når jeg tenker meg om kan jeg også tenke med at IDA LARMO kan være fortelleren
Tenkte det for hun har skrevet boka.

(...)

Julian er hovedpersonen. Han er den vi følger nesten hele lengden av historien.

I hele historien er det Julian som snakker med «meg», «jeg» osv. Da gjør det ham om til fortellerstemmen

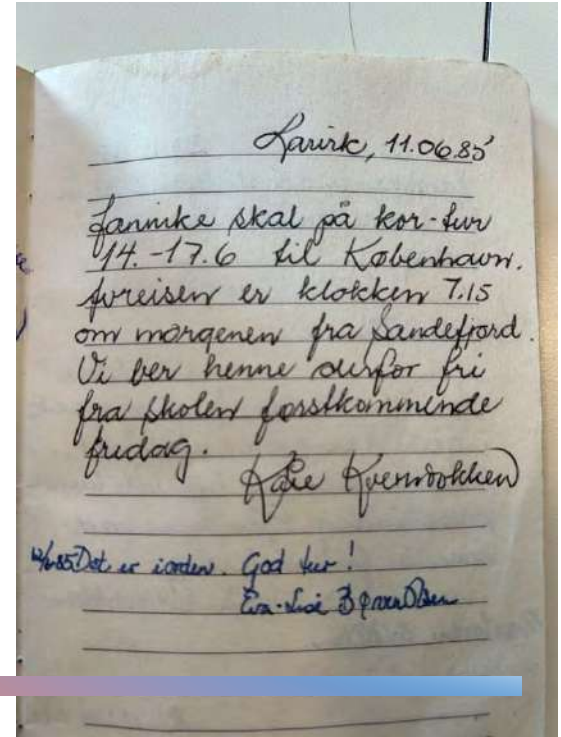
Helkassesamtale om kilder

Hva slags kilder er dette?

Hva dokumenterer kilden?

Hvordan kan kilden brukes i en sakprosatext?

Hvordan kan kilden inspirere i en skjønnlitterær tekst?

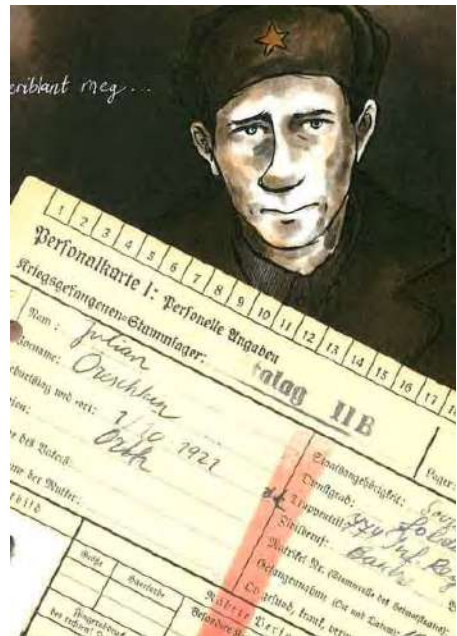
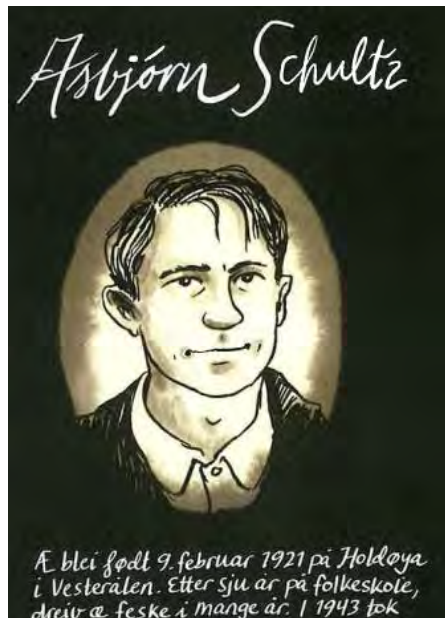

Kritisk lesing og kilder

Arbeid i par. Gå til «Noter og kilder». Finn bevis på at Julian har eksistert. Bruk tabellen under, og skriv hva bevisene er og hvilke kilder som begrunner dem. Bruk fem minutter.

Arbeid i par. Gå til «Noter og kilder». Finn bevis på at Asbjørn har eksistert. Bruk tabellen under, og skriv hva bevisene er og hvilke kilder som begrunner. Bruk fem minutter.

Etter at ti minutter har gått, sammenligner dere notatene med et annet elevpar og diskuter funnene deres. Fyll på med informasjon dere selv ikke har.

Skriveoppdrag 1

Du er Julian. Skriv et brev til barnebarnet ditt om hva du opplevde i november 1944.

Velg deg ut noen hendelser som var mest spennende eller skremmende. Ha med konkrete hendelser, og beskriv følelsene du tenker Julian har hatt.

Skriveoppdrag 2

Du er jenta som oppdager historien om forliset. Skriv en tekst hvor du vil overbevise leseren om hvorfor denne historien bør vært pensum. Husk å ha med noen faktaopplysninger og tenk på å formulere overbevisende argumenter.

Skriveoppdrag 3

Velg en sentral hendelse fra romanen. Henvis til sidetall og ruter. Beskriv situasjonen gjennom å utvide øyeblikket. Bruk sanser og forstørr situasjonen. Hva ser du helt konkret? Hva hører, lukter og føler du?

Eksempel på elevtekst

"Эй, доченька... Я жив, я устал, но я жив. Это пытка... Я желал смерти, но выжил.. Я счастлив, я спокоен. Наконец-то я могу покоемся с миром, и нет немцев, которые могли бы меня уничтожить..." – Julian

Hei, datter... Jeg er i live, jeg er trøtt, men jeg lever. Dette er tortur... Jeg ønsket døden, men jeg overlevde... Jeg er glad, jeg er rolig. Endelig kan jeg hvile i fred, og det er ingen tyskere som kan ødelegge meg - Julian

Elevstemmen og lærerstemmen

